

**ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-
КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В КРИМУ:
ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ**

→ 3

**МЕЦЕНАТ
З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ:
ВАСИЛЬ
СИМИРЕНКО**

→ 4

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 8
щоп'ятниці

www.svitlytsia.in.ua

СПАДЩИНА

КРИМ: ОКУПОВАНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Крим – це надзвичайно багата на культурну спадщину земля, адже півострів є колиською кількох різних культур, домівкою кількох цивілізацій впродовж століть і тисячоліть. Окупація півострова Російською Федерацією внесла жорсткі корективи і в цю царину. Вся культурна спадщина Криму, яка належала українському народу та державі, за короткий проміжок часу стала «надбанням» Російської Федерації.

**ЛЮДМИЛА БОЖЕНКО,
ІА «ГОЛОС КРИМУ»**

Вже за декілька місяців після проведення так званого кримського референдуму один за одним з'являються закони від ново-

спеченої кримської влади. Завдяки цим законам, порушуючи міжнародне право та законодавство нашої держави, починається процес «націоналізації» об'єктів культурної спадщини України.

Спробуємо розібратися, як шанується та зберігається

те, що нахабно привласнене. Адже саме це нинішня кримська та федеральна влада обіцяє у своїх законах та розпорядженнях.

Національний заповідник «Херсонес Таврійський». Уже в середині 2015 року цей об'єкт, який є не

лише культурною спадщиною України, а й всього світу, адже посідає почесне місце у списку ЮНЕСКО, стає федеральною власністю.

На такі дії країни-окупанта Міністерство культури України відреагувало заявою: «*Мінкультури вкрай обурене рішенням Уряду Російської Федерації... Міністерство культури вкотре наголошує, що статус об'єктів, розташованих на території Автономної Республіки Крим, мають виключно статус об'єктів культурної спадщини України.*»

Власне, ця заява особливо впливу на Росію не мала, як і те, що ЮНЕСКО не визнає окупації Криму, а тому цей об'єкт для світової спільноти і надалі вважається українським.

Вже 7 грудня 2015 року Володимир Путін підписав указ про внесення музею-заповідника до особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів Російської Федерації.

У Херсонеса розпочалось нове життя, яке, безумовно, повинно вписатися в ідеологію «руського мира». Адже ще у грудні 2014 року Володимир Путін заявив: «*Крим, і Херсонес зокрема, має для Росії величезне сакральне і цивілізаційне значення, як храмова гора в Єрусалимі для мусульман та іудеїв.*» Тому цю ідею почали жваво втілювати в життя.

→ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ: УКРАЇНЦІ В КРИМУ (XV – ПОЧАТОК XX СТ.)

→ 6

ДОЛЯ «СКІФСЬКОГО ЗОЛОТА»

5 жовтня відбулося судове засідання окружного суду міста Амстердама (Нідерланди) у справі повернення Амстердамським археологічним Музеєм Алларда Пірсона на територію України експонатів виставки «Крим. Золотий острів у Чорному морі».

МУЗЕЙНІ СПРАВИ

Учасниками судових слухань стали три сторони – українська делегація (відповідальне представництво належить Міністерству юстиції України), представники кримських музеїв та Музей Алларда Пірсона.

До складу української делегації увійшли перший заступник міністра культури України Світлана Фоменко, перший заступник міністра інформаційної політики України Еміне Джапарова, генеральний директор Національного музею українського народного декоративного мистецтва Людмила Строкова, вчений секретар Національного музею історії України Олена Оногда, член Президії Українського комітету

Міжнародної Ради музеїв (ICOM) Катерина Чуєва.

Під час судового засідання сторони висловили свою позицію щодо повернення експонатів виставки, прокоментували озвучені сторонами твердження та озвучили офіційні заяви.

Українська сторона, посилаючись на чинне міжнародне та українське законодавство, відповідно до якого всі музейні експонати, які включені до виставки, є державною частиною Музейного фонду України, наполягає на поверненні їх в Україну.

Так, музейні предмети, передані для експонування на виставку «Крим. Золо-

тий острів у Чорному морі», більшою частиною є знахідками, здобутими в результаті археологічних досліджень та відповідно до ст. 18 Закону України «Про охорону археологічної спадщини» є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України – невід'ємної складової культурної спадщини України, що охороняється законом. Термін дії дозволу на вивезення кримських музейних експонатів закінчився 13 червня 2014 року, тому, керуючись Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», музейні ціннос-

ті, тимчасово вивезені з України і не повернуті в обумовлений угодою термін, вважаються незаконно вивезеними та підлягають поверненню в Україну. Отже, під час розгляду даної судової справи необхідно керуватися положеннями Конвенції про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності (1970).

«Цю справу щодо виставки «Крим. Золотий острів у Чорному морі» не можна розглядати без політичного контексту, адже факт незаконної анексії Криму Російською Федерацією має

місце і засуджений міжнародною спільнотою. Україна є і власником, і країною походження колекції археологічних знахідок – музейних предметів, щодо яких триває судовий розгляд. Наша позиція сильна, бо вона чесна, справедлива і зрозуміла, а головне – ґрунтується на нормах права, у тому числі міжнародного. Театральні вистави у суді влаштовують Україні ні до чого. Ми сподіваємось на нідерландське правосуддя та впевнені у прийнятті справедливого та правосудного рішення на користь України», – прокоментувала хід судового засідання перший заступник міністра культури України Світлана Фоменко.

Натомість представники кримських музеїв виголосили низку суперечливих тверджень, здебільшого емоційного, популістського та надто політизованого характеру, мовляв, закони, на які посилається українська сторона, є похідними від російських законів радянських часів, які не визнавали приватної власності. Тому «право оперативного управління», яким були наділені музеї, не повинно розглядатися лише як пра-

во управління артефактами, а повинно розглядатися більш широко як право, яке у будь-якому разі не може бути припинене державою України в односторонньому порядку. Також були висловлені сумніви щодо моральних прав України на археологічні знахідки з території Криму.

Керівництво Музею Алларда Пірсона з метою упередження можливих повторних судових позовів очікує винесення компетентним судом відповідного рішення щодо повернення експонатів виставки «Крим. Золотий острів у Чорному морі» однієї із сторін (це понад дві тисячі одиниць зберігання та більше п'ятисот музейних предметів).

Рішення Окружного суду в справі щодо повернення Амстердамським археологічним Музеєм Алларда Пірсона на територію України експонатів виставки «Крим. Золотий острів у Чорному морі» буде винесене орієнтовно 14 грудня 2016 року.

**ІНФОРМАЦІЯ З
ОФІЦІЙНОГО САЙТУ
МІНІСТЕРСТВА
КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

КРИМ: ОКУПОВАНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

1

Першим гучним скандалом стало призначення на посаду керівника Херсонеса протоієрея Сергія Халюту. Такого зухвальства колектив наукових співробітників не стерпів – повстав проти такого призначення. Результат був досягнутий – протоієрей добровільно подав у відставку.

Наступним скандалом стала заміна історичної плитки на території заповідника на нову.

23 травня цього року прем'єр-міністр Росії Дмитро Медведєв, перебуваючи в Криму, заявив, що

за дорученням президента Росії в Херсонесі найближчим часом побудують духовно-просвітницький центр.

Ситуація навколо інших кримських пам'яток розгортається також не кращим чином. У листопаді минулого року відбулась руйнація частини стародавньої вежі Генуезької фортеці, що в Судаку.

У занедбаному стані і Бахчисарайський палац кримських ханів, який також перебуває у попередньому списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Не добре там ведеться і тим об'єктам, які нагадують про присутність українців у Криму. У лютому 2016 року закрили для від-

СПАДЩИНА

відування музею Лесі Українки в Ялті. «Музей закрито під приводом необхідності проведення ремонту. Однак, як повідомляють ялтинські активісти, жодних робіт там не проводиться, а заявлений термін закриття музею – до кінця 2017 року», – повідомляється у заяві Міністерства культури України. У відомстві припускають, що, очевидно, справжніми намірами Кремля є повне припинення діяльності музею, адже він був осередком популяризації української культури.

Збереження нерухомих пам'яток на окупованому півострові – надзвичайно важливе питання, яке потребує негайного вирішення, але, як виявилось, це не єдина проблема. Під загрозою опинилися також і рухомі пам'ятки. Зокрема, музейні експонати та археологічні знахідки...

ЦЕРКВА

Функціонування Української греко-католицької церкви у Криму – тема не дуже поширена для загалу, адже через відсутність власних релігійних споруд багато вірян просто не знають не лише про місця перебування релігійних громад, а й взагалі про їхнє існування, відвідуючи храми інших конфесій. Та й зараз настали не найкращі часи для її існування в Криму. Тож ми пропонуємо увазі наших читачів цикл статей про історію становлення УГКЦ на Кримському півострові від її витоків до сьогодення...

ЄВГЕНІЯ БОРИСЕНКО

СЕВАСТОПОЛЬ

МОЛИТВИ В «КАТАКОМБАХ»

У Севастополі п'яту частину населення міста складають українці, яких тут мешкає більше 70 тисяч. Українські релігійні громади в Севастополі існували з 90-х років минулого століття, незважаючи на шалений спротив тодішньої антиукраїнської міської ради та тісно пов'язану із цією нехристиянською позицією депутатів відсутність храмів. Під дверима свого храму, в якому комуністична влада Севастополя влаштувала кінотеатр і платний туалет, римо-католики більше дванадцять років проводять богослужіння. За словами о. Леоніда Ткачука, «християнам не звикати молитися в катакомбах: врешті-решт, саме з цього і починалося християнство в Криму, посіяне засланцем до Херсонеса святым Климентом. Цей досвід не залишає сумнівів з приводу того, на чиему боці стоїть правда і чий бік зрештою візьме верх у непристойно тривалій суперечці за справедливість».

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В КРИМУ

З ІСТОРІЇ ЗАСНУВАННЯ

До створення громади УГКЦ у Севастополі значною мірою спричинилася місцева організація «Союз українців» і, зокрема, п. Богдана Процак, голова цієї організації, яка стала засновницею і першою головою громади УГКЦ в Севастополі. 24 березня 1991 року відбулася зустріч п. Богдани в Храмі Св. Юрія у Львові на прийомі у преосвященного Митрополита Володимира Стернюка, Містоблостителя Глави Помісної УГКЦ, яку zorganizував Отець Студит Йосиф Мілян, для отримання документів на реєстрацію громади УГКЦ в Севастополі. Допомогу в реєстрації громади УГКЦ у Севастополі надавав Ігор Тенюх, командувач ВМС України (2006-2010), який на той час був депутатом Севастопольської міської держадміністрації й очолював депутатську групу «Україна».

Ще 19 серпня 1991 року, в день початку державного заклоту в колишньому СРСР, у Севастополі була офіційно зареєстрована греко-католицька громада; посприяв цьому тодішній голова Севастопольської міської державної адміністрації Іван Єрмаков, незважаючи на шалений спротив місцевих

комуністів. На той час у Севастополі вже існувала «Просвіта», котра об'єднувала національно свідоме українство міста. Разом з Богданою Процак перші підписи поставили родини Миколи Гука, Ігоря Тенюха, Володимира Холодюка, Володимира Притули, Стефанії Садчук, Заторської-Топіліної, Яковенків та Микола Кічмар. Добре знаючи політичну обстановку в Криму, значну підтримку УГКЦ у Севастополі організував Михайло Бучинський – перший голова «Просвіти» м. Сімферополя, учитель географії, який вчив дітей цьому предмету, обходячи з ними кримські гори і печери, згодом протоіерей в Трускавці, редактор газети «Жива вода», іконописець.

ПЕРШІ БОГОСЛУЖІННЯ

На свого першого священника севастопольська громада чекала два роки; за цей час Львівська духовна семінарія Святого Духа прислала до Севастополя на свята Різдва, Великодня, Пресвятої Трійці семінаристів і священників.

Не маючи свого храму, греко-католики перші богослужіння проводили на території Херсонського історичного заповідника, з поради героїчної людини – Миколи Кічмара, який загинув у Нагірному Карабаху 9 травня 1992 р. і похований на цвинтарі в Єревані, з написом на могилі «Микола з України».

Приміщення для богослужінь також надавав Севастопольський військово-морський інститут ім. Нахімова. Тривалий час богослужіння відбувалися в однокімнатному помешканні світлої пам'яті о. Анатолія Мазурика, яке він винаймав за власний кошт. Іноді богослужіння відбувалися в приміщенні Б. Процак; зокрема, перше хрещення дітям з українських родин там уділив о. Роман Мірчук, син відомого знавця історії Петра Мірчука.

Коли голова місцевої «Просвіти» Микола Гук отримав приміщення для організації, з'явилася можливість проводити богослужіння вже в більшій залі.

«НЕЗВИЧАЙНИЙ БАТЮШКА»

Перший священник севастопольської громади о. Анатолій Мазурик завоював авторитет серед місцевої інтелігенції. Маючи філологічну освіту, міг спілкуватися кількома мовами, його запрошували на різні заходи, що відбувалися в місті. На відзначення 140-річчя героїчної оборони Севастополя у Кримській війні до Севастополя прибули делегації Великої Британії, Італії, Туреччини. Серед них були і представники церков. Від Католицької

церкви делегацією Італії був запрошений о. Анатолій Мазурик. Єпископ Англійської церкви подарував йому срібний хрест з прикрасами. Він був запрошений на перші установчі збори Асоціації національно-культурних товариств Севастополя. Там його промова так захопила весь великий зал у готелі «Крим», що до нього підійшов мер міста Семенов і запропонував свою допомогу. О. Анатолій почав робити все для будівництва храму, але з екрану місцевого телебачення став виступати Георгій Поляков від православної церкви Московського патріархату проти УГКЦ, підбурювати місцеве населення; навіть в технічному університеті студентам роздавали листівки з текстом: «Надвігається чорна туча греко-католиків». Міська, на той час комуністична, рада, очолювана Василем Пархоменком, відібрала у громади землю на користь церкви Московського патріархату. Досі там нічого не побудовано, а громадські кошти пропали. На засіданні міської ради був присутній єпископ Лазар з Московського патріархату. В його присутності греко-католикам кричали: «Убірайтесь отсюда, это не наша церковь». Віряни УГКЦ навіть боялися життя свого настоятеля, котрий зазнав звинувачень з боку УПЦ Московського патріархату просто за те, що ходив по «священній севастопольській землі»...

Копітка душпастирська праця отця Анатолія, його щире слово, вроджена аристократична толерантність та інтелігентність дали свої плоди: жителі міста, незалежно від національності та віросповідання, потягнулися до «незвичайного батюшки», як називали його севастопольці. Після трьох років перебування у Севастополі (1993-1996) о. Анатолій Мазурик залишив по собі живу й досить зорганізовану греко-католицьку спільноту.

Продовження буде

ІНФОРМАЦІЯ НАДАНА САЙТОМ: ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ГРОМАДА ЯЛТИ [HTTP://UGCC-YALTA.ORG.UA/](http://UGCC-YALTA.ORG.UA/)

ЗА СЛОВАМИ
О. ЛЕОНІДА ТКАЧУКА, «ХРИСТІЯНАМ НЕ ЗВИКАТИ МОЛИТИСЯ В КАТАКОМБАХ: ВРЕШТІ-РЕШТ, САМЕ З ЦЬОГО І ПОЧИНАЛОСЯ ХРИСТІЯНСТВО В КРИМУ, ПОСІЯНЕ ЗАСЛАНЦЕМ ДО ХЕРСОНЕСА СВЯТИМ КЛИМЕНТОМ...

«Найвидатніший, найщиріший українець з-поміж так званих буржуїв, який захоплювався українською справою не тільки до глибини своєї щирої душі, а й до глибини своєї кишені». Ці слова Є. Чикаленка про видатного українського технолога та винахідника, підприємця та мецената В. Ф. Симиренка. Попри колосальний внесок Василя Симиренка у розвиток української культури та модернізацію вітчизняної цукрової промисловості, його життя та діяльність лишаються поза увагою. Зважаючи на те, що 2015 року відзначалося одразу дві пам'ятні дати: 180-річчя від дня народження та 100-річчя від дня смерті цієї непересічної особистості, пропонуємо увазі читачів розлогий матеріал про Мецената з великої літери Василя Симиренка.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ,
АКАДЕМІК УКРАЇНСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ
НАУК, ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ
ІМ. ДМИТРА НИТЧЕНКА,
ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ
В ГАЛУЗІ БІОЛОГІЇ

ПІДПРИЄМСТВА СИМИРЕНКІВ- ЯХНЕНКІВ: РОЗКВІТ І ДОВЕДЕННЯ ДО БАНКРУТСТВА

У 40-50 роки XIX століття українські підприємці Симиренки та Яхненки започаткували не лише в Україні, але і в колишній Російській імперії модерне промислове цукрове виробництво, машинобудування, створили в країні розгалужену та потужну мережу торгівлі цукром, пастилою та іншими кондитерськими виробами. Симиренки та Яхненки в умовах рабовласницької деспотичної Російської імперії створили і впровадили у життя на своїх численних підприємствах унікальну модель народного капіталізму. Промислово-торговельна фірма братів Яхненків-Симиренків сприяла економічному та промислому розвитку не лише Київщини, але й півдня України: Одеси, Херсонщини, Миколаєва.

Підприємці були великими патріотами України. Українська мова домінувала на всіх Симиренківсько-Яхненківських підприєм-

ПАМ'ЯТЬ

Симиренко-Яхненки. Заводууправління Мліївської цукроварні

ствах, нею користувалися не лише робітники, але й заводські службовці та викладачі школи і технічного училища. Її використовували навіть у діловодстві. Така зухвалість непокоїла всюдисущу поліцію та охоронне відомство. До столичного жандармського департаменту стали надходити тривожні повідомлення про небезпечне для імперії українофільство на підприємствах фірми.

Постійні доноси ускладнювали її підприємницьку діяльність, заважали залученню нових кредиторів. Кредитування фірми різко погіршилось після революційних подій у Польщі. До всіх проблем до-

ВЕЛИКИЙ МЕЦЕНАТ

далися ще й внутрішні негаразди. Фатальні наслідки для подальшої діяльності потужної фірми мало також тяжке захворювання і передчасна смерть у 1861 році 43-річного Платона Симиренка. Упродовж майже 20 років він був її економічним ідеологом і талановитим керманічем. Через кілька років не стало його батька Федора Симиренка, організатора та її багаторічного керівника. Невдовзі помирають і інші засновники фірми – Терентій і Степан Яхненки.

Для керівництва Симиренківсько-Яхненківської фірми кредитори створили адміністрацію. Проте її нові керманічі виявилися малокомпетентними як у технічних, так і у фінансових справах. До того ж багато управлінців були нечисті на руку. Тому через шість років адміністрація торгово-промислового дому змушена була повернути симиренківській родині право голосу. Для керівництва всіма справами фірми запро-

сили молодшого брата Платона Симиренка Василя, який щойно закінчив Паризьку політехніку.

Молодий керівник, якому не виповнилося ще й 30 років, докладав колосальних зусиль, аби врятувати фірму. Місяцями він оббивав пороги петербурзьких можновладців, добиваючись кредитної підтримки родинного дітища. Але великодержавництво та генетичний шовінізм перемогли навіть економічні інтереси країн. Тоді ж уряд підтримав і посприяв будівництву – неподалік від залізничного вокзалу ст. Городище-Воронцови – величезного цукрового заводу (родичів князя Воронцова, князя Балашова) як альтернативу симиренківським підприємствам.

Колегіальне керівництво акціонерів українофільською фінансовою справою фірми. Не без сприяння й охоронного відомства їй усвідомлено не надали державні кредити та цілеспрямовано довели до банкрутства.

З кінця 80-х років XIX ст. славетна фірма українських підприємців припинила своє існування. Для економіки, культури і науки України це була величезна втрата. Без роботи залишилося кілька тисяч високопрофесійних робітників і службовців. Припинили свою діяльність заводське технічне училище, школа, лікарня, робітнича їдальня, гуртожитки та крамниця. Життя на колісах квітучої економічній осі України завмерло.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ СИМИРЕНКА

Василь Симиренко 1873 року з гідністю покинув керівництво вмираючої родинної фірми. Він розраховувався з усіма кредиторами, боргами та компаньйонами. Відмовився від своєї частки спадщини. На власні кошти молодий інженер купує в с. Сидорівка під Корсунем невеликий старий, занедбаний, казенний цукровий завод і розпочинає титанічну працю з його відродження.

Як пригадували його друзі, талановитий інженер, конструктор та винахідник постійно перебував на своєму підприємстві. Він як простий робітник встановлював обладнання, налагоджував машини та механізми. А у вільні години в спеціальній лабораторії вдосконалював технологію цу-

крового виробництва, навчав технічний персонал.

У Сидорівці Василь Смиренко побудував за власним проектом будинок, заклад дендропарк та посадив перший плодовий сад. До будинку та цукрового заводу підприємець виклав бруківку. Будинок і бруківка, яка пролягла через всю Сидорівку, збереглася й донині. Упродовж 40 років це мальовниче село й садиба Василя Смиренка були справжньою духовною столицею України.

Через кілька років невтомної праці Сидорівський цукровий завод Василя Смиренка перетворився в один із найкращих і найприбутковіших підприємств не лише на Київщині, але й у всій Російській імперії.

Із перших днів успішної роботи модернізованого та відродженого Сидорівського цукрового заводу великий українець, майбутній меценат приймає доленосне рішення для української науки і культури. Підтримуючи родинні традиції, Василь Смиренко вирішує виділяти щорічно на цю справу 10% зі свого щорічного прибутку. Упродовж сорока років великий меценат жодного разу не порушив свою обітницю, котру дав ще у далекій молодості.

ПРИЧИНИ ЗАБУТТЯ

Попри колосальний внесок Василя Смиренка у розвиток української культури та модернізацію вітчизняної цукрової промисловості, життя та діяльність великого мецената, громадського діяча та видатного інженера-конструктора й донині лишається поза увагою дослідників. Помер він за два роки до лютневої революції та більшовицького перевороту в Петербурзі. Тому й роковини його народження, і смерть в Україні жодного разу не вшановувалися. Після захоплення російськими окупантами Києва і встановлення більшовицького режиму в Україні його поховали на Аскольдовій могилі. Могилу окупанти сплюндрували, так, як знищили могили й героїчних захисників Крут, котрі на короткий час знайшли свій спочинок у цій священній київській землі.

Про роль Василя Смиренка в царині розвитку української культури більшовицькі історики воліли не згадувати. А після трагічного для всієї симиренківської родини 1933 року всі Смиренки потрапили під заборону.

На жаль, за всі роки незалежності України майже нічого не зроблено для того, щоб повернути

На будинку за адресою: вул. Десятинна, 9, у Києві, де В. Смиренко проживав з 1899 до 1915 рр., встановлено меморіальну дошку

ТІЛЬКИ ФАКТИ:

ОНУК ІНШОГО ЗАСНОВНИКА ФІРМИ – ЛЕВКО СИМИРЕНКО

– став всесвітньо відомим селекціонером фруктових дерев. У його садках у Млієві зростало 900 видів яблунь, 889 – груш, 84 – слив, 350 – вишень і черешень, 15 – персикових, 36 – абрикосових, 54 – горіхових дерев. Він вивів сорт зимових яблук Ренет Смиренка – єдиний з вітчизняних у сучасних супермаркетах.

ОНУК ЗАСНОВНИКА КОМПАНІЇ СТЕПАН ЯХНЕНКО чотири рази поспіль обирався міським головою Одеси у 1860-63 роках.

ЛЕВКА СИМИРЕНКА І ЙОГО ДВОХ БРАТІВ замордували в Києві російські більшовики в 1920 році.

ВОЛОДИМИР СИМИРЕНКО, СИН ЛЕВКА ПЛАТОНОВИЧА, ПІШОВ СТОПАМИ БАТЬКА і заснував в радянській Україні Інститут помології (наука про плодово-ягідні рослини). 1938 року розстріляний за звинуваченням у шкідництві.

РЕЗИДЕНЦІЄЮ КОМПАНІЇ СИМИРЕНКА ТА ЯХНЕНКА БУЛО СЕЛО МЛІЇВ. У часи розквіту фірми мліївські вулиці освітлювалися газовими ліхтарями, що було рідкістю навіть для великих міст.

в українську історію й культуру ім'я цієї видатної людини. Трапилося так, що про славетну родину Смиренків сучасна українська спільнота довідується лише з фундаментальних досліджень про нашого садівничого генія – Левка, племінника Василя Смиренка.

Хоч як прикро констатувати, але листи та численні звернення до можновладців за всі роки незалежності України щодо гідного вшанування пам'яті Василя Смиренка як оберога української культури і науки не знаходили ні розуміння, ні жодної підтримки.

Як симиренкознавець певну провину за це я покладаю й на себе. На жаль, на державному рівні не було гідно вшановано пам'ять цієї видатної людини навіть у ювілейний 2015 рік (180-річчя від дня народження Василя Смиренка та 100-річчя із дня смерті).

Безперечно, про це б мали подбати не лише високопосадовці з міністерства культури, але й наукові установи та громадські просвітницькі організації.

Добре, що Наукове товариство імені Шевченка, якому тривалий час Василь Смиренко надавав підтримку, вшановує пам'ять про свого видатного мецената. І не випадково симиренківська правнучка, громадянка Канади Тетяна Смиренко вже у перші роки незалежності України, приїхавши, передала значну частину архіву свого прадіда Науковій бібліотеці НТШ.

На перші роковини смерті Василя Смиренка відомий громадський діяч, політик і письменник Андрій Ніковський видрукував в одеському літописі «Степ» (1916) невеличку статтю «Пам'яті Василя

Смиренка». Це була, мабуть, перша й єдина посмертна згадка про великого мецената. Завісу загадкового мовчання тогочасної націонал-демократичної преси дещо відкриває той же Андрій Ніковський, який не лише добре знав мецената, але й тісно співпрацював із ним: «Нехай же ім'я його – Василь Смиренко – ще не раз згадується у нас, нехай віддадуть йому ту шану, що йому належить в ті часи, коли можна буде більше розповісти про діяльність небіжчика». Це застереження вельми поінформованої людини наводить на думку, що у часи страшних утисків і цькування української культури українська громада не могла і не мала права відкрито говорити про добродійну діяльність успішного українського підприємця. Як засвідчує його близький товариш і однодумець Євген Чикаленко: «Василь Федорович ніколи й нікому не оповідав і про власний шлях до своєї національної свідомості та матеріального служіння Україні. Я не знаю, як він дійшов до української свідомості, але певно вона була в їхній родині, бо старший брат його, як відомо, видавав «Кобзаря» Т. Г. Шевченка... Потім знайомство і близькість з професором Володимиром Антоновичем зміцнили і поглибили цю свідомість».

ВІХИ БІОГРАФІЇ

Василь Смиренко народився 7 березня 1835 року в багатодітній родині колишнього кріпака графів Воронцових Федора Смиренка та Насті Яхненко. У них було 22 дітей, вижило лише восьмеро. Василь був наймолодший. Всі його брати та сестри померли рано. Сам він дожив до 70 років. Початкову освіту, як і всі діти Смиренків та Яхненків, здобув удома, де добре вивчив кілька іноземних мов. Навчався також і у заводській школі та школі, створеній Яхненками поблизу Платонівського хутора. Батько хотів дати майбутньому сину найкращу освіту і забезпечив йому навчання у Петербурзькому пансіоні Золотоcha. Цей заклад давав також серйозні знання з технічних досліджень. Василь пішов шляхом, пройденим уже його старшим братом Платоном, котрий успішно закінчив Паризький політехнічний інститут і став технічним керівником фірми. Після завершення навчання перед талановитим інженером-конструктором відкрився перспективний шлях для роботи в пристойних наукових лабораторіях.

Проте передчасна смерть старшого брата Платона змусила мо-

лодого талановитого інженера відмовитися від заманливих пропозицій. Із болем та тривогою про свою подальшу долю він повертається на Батьківщину й долучається до вирішення невідкладних справ родинної фірми.

Світова наука втратила майбутнього видатного ученого, але вітчизняна цукрова галузь отримала високопрофесійного фахівця. Українська культура на кілька десятиліть придбала свій матеріальний оберіг. Тому його діяльність саме в цій сфері і залишила найбільш глибокий слід у людській пам'яті та національній історії.

Можна стверджувати, що з середини 70-х років XIX століття до початку Першої світової війни в Україні не відбулося жодного проекту, який би не підтримував великий меценат.

Зовнішні та моральні риси цієї людини найточніше і найрельєфніше визначив Андрій Ніковський. У першій посмертній статті про Василя Смиренка він писав: «З портрета дивиться на нас чепурна, по-європейському вдягнена людина, може бути і молодою, може бути і старого віку. Це – тип англійського міністра чи видатного техніка з Америки, це випадок європейської чи іншої новітньої культури, тільки не російської культури. Яка мала бути гарна і культурна манера поведінки, яка м'яка і змістовна мова, яка глибока духовна вихована мало показувати усім, хто мав справи з цією людиною, що її портрет тут подається».

Спогади найближчих друзів Василя Смиренка: Євгена Чикаленка, Володимира Науменка, Андрія Ніковського, Володимира Антоновича, Володимира Леонтовича, Олександра Кістяківського – проливають світло на обсяги благочинності та всеосяжності підтримки меценатом українських програм.

У своїх спогадах про Василя Смиренка редактор найавторитетнішого і наймасовішого часопису «Київська старина» зізнався, що й це популярне навіть за межами України видання упродовж багатьох років мало від нього величезну допомогу. Володимир Науменко зазначав: «Усі фінансові справи «Київської старини», яка існувала майже 25 років, велися через мене як безпосереднього керівника часопису, і я маю можливість зовсім точно сказати, що на одну тільки справу видання Василя Смиренка видав за 35 тисяч карбованців».

ПРОДОВЖЕННЯ
В НАСТУПНОМУ НОМЕРІ

Фірмовий знак компанії «Брати Яхненко та Смиренко»

Цукровий завод у Городищі, заснований 1848 року, був найбільшим у Європі та щорічно давав прибуток у 50-150 тис. крб. На будівництво та обладнання пішло 400 тис. крб.

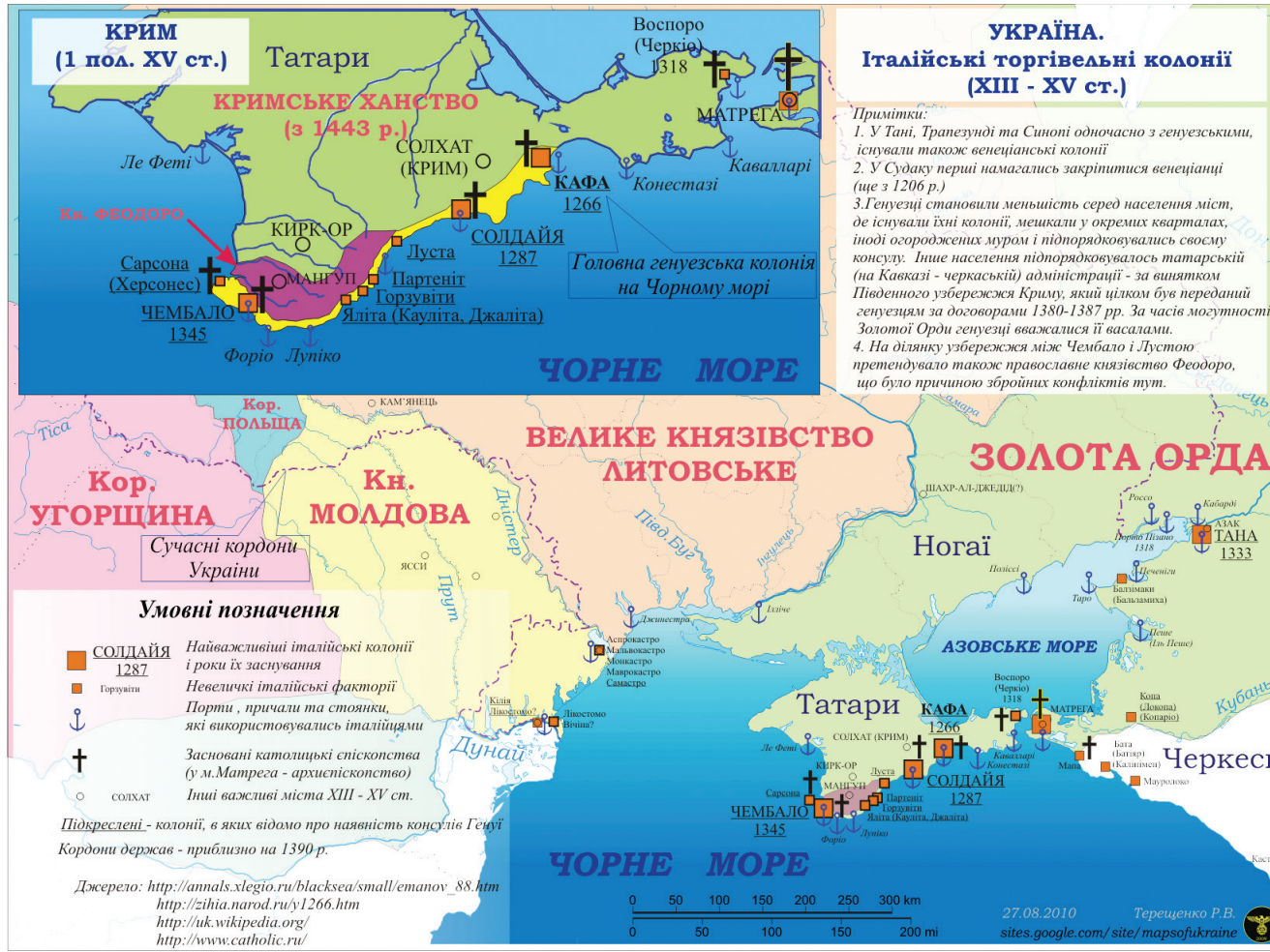
ДЖЕРЕЛА

Зухвала анексія Криму Російською Федерацією викликала появу багатьох різноманітних публікацій на тему історичних, економічних, культурних зв'язків Кримського півострова з Україною. Ми не залишаємось осторонь і пропонуємо увазі наших читачів дослідження відомого українського історика, археографа Ярослава Дашкевича, автора понад 1700 наукових та публіцистичних праць. Воно побачило світ ще у жовтні 1991 року, проте залишається актуальним і зараз, через 25 років, особливо зважаючи на події холодної весни 2014 року. То ж чи має Україна право на Крим? Спробуємо дізнатися про це...

ЯРОСЛАВ ДАШКЕВИЧ

ВІД АВТОРА

Безконтрольне господарювання залишків російської партійно-мафіозної структури в Криму, шовіністичне переслідування неросійського населення, кампанія наклепів з метою довести, що українці в основному з'явилися в Криму лише після 1954 року, нечувані утиски українського населення Криму, позбавленого в нібито Українській державі права на освіту рідною мовою, – змусили мене заглибитися в дослідження проблеми історії українського населення Криму. Я цілком свідомий того, що в моїй інформації, яка має попередній характер, багато прогалин та неточностей, які в майбутньому треба буде доповнювати і виправляти, маю надію, не лише мені, але й тим молодим дослідникам, які систематично вивчатимуть етнічну історію українців Криму в її далекому і недалекому минулому.

ЗА МОЇМИ НЕПОВНИМИ ПІДРАХУНКАМИ, ПРОТЯГОМ XV - ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТ. ТАТАРИ, А ТАКОЖ ТУРКИ ЗНИЩИЛИ ТА ВИВЕЗЛИ З УКРАЇНИ БЛИЗЬКО 2-2,5 МЛН. ЧОЛОВІК

ПИСЕМНІ ДЖЕРЕЛА ГОВОРЯТЬ...

Монголо-татарське завоювання півострова застало українське (руське - за тогочасною етнічною термінологією) населення в багатьох містах. Це населення згадується в тогочасних джерелах - арабських зокрема; для дещо пізніших часів - часів генуезької колонізації - також у джерелах латинською та галійською мовами. Кілька прикладів. У італійсько-татарському розмовнику 1330 р. - т. зв. Кодексі куманікусі, що виник, найімовірніше, в середовищі генуезької Кафи (сучасної Феодосії), помітно впливи української мови: слово «козак» (саме там воно записане вперше в західноєвропейському писемному джерелі взагалі) подається не в тюркському, а в українському звуковому оформленні. Згідно з Ібн-ал-Асіром, руські купці та багачі, які мешкали в Херсонесі, втекли після битви під Калкою 1224 р. до Малої Азії. Ібн абд-ез-Захвер, пишучи про 60-ті рр. XIII ст., говорить про місто Крим (Солхат, сучасний Старий Крим), заселене кипчаками, русами й аланами. У статуті Кафи 1316 р. згадується руська церква за мурами міста, при цьому підкреслюється, що вона була там зі стародавніх часів. Іспанський автор Перо Тафур пише в XIV ст. про те, що в Кафі мешкають такі християнські нації, як руси (їх він ставить на перше місце), мінгрели, абазги, черкеси, болгар та вірмени. На морських картах Чорного моря на мисі Тарханкут змальований маяк, який

УКРАЇНЦІ В КРИМУ (XV - ПОЧАТОК XX СТ.)

ЕТНІЧНА МОЗАІКА КРИМУ

Свідомо починаю оповідь з XV століття. Історія слов'янського населення Криму IX-XIII ст. (проблеми Тмутароканського князів-

ства хоча б) стала об'єктом дослідження російської офіційної науки ще з часів загарбання Криму Російською імперією для того, щоб довести нібито історичні права Росії на Таврійський півострів. Багато та-

ких «досліджень» здійснювалося з метою підтасовування фактів історії Криму. Роль, яку відігравав Таврійський півострів, починаючи від античних часів, - тобто роль своєрідного ключа - економічного, а також політичного щодо безкраїх і незвичайно багатих просторів Східної Європи, - стала основною причиною того, що півострів ще на межі першого тисячоліття після Різдва Христового перестав бути моноетнічною територією. Пізніше нові завоювання (а на півострові влада мінялася часто, зрештою, переважно співіснували державні утворення різних етносів) усували попередні панівні нації, перетворюючи їх у залежні. Так виникла помітна етнічна мозаїчність Криму, особливо в горах та у його торговельних центрах - факторіях. Треба, однак, сказати, що «стонаціонально-

го» Криму, про який залюбки досі трубить прихована компартійна та посткомпартійна пропаганда, ніколи не було в природі. Для економічно активних зон, зон позбавленого торговельного обміну, в цілому світі завжди був характерний поліетнізм, як в античні, так і в середньовіччі та нові часи - і Крим ніколи не був якоюсь винятковою особливістю, як намагаються доводити щедро оплачувані агітатори та, на жаль, люди, які вважають себе істориками. Серед мешканців таврійських торговельних центрів східнослов'янське населення - предки сучасних українців - простежуються, згідно з історичними джерелами, з часів існування Київської держави (тут я абстрабуюся від Озівської Русі, етнічний склад якої вимагає вдумливого дослідження).

СЕРЕД МЕШКАНЦІВ ТАВРІЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ЦЕНТРІВ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ - ПРЕДКИ СУЧАСНИХ УКРАЇНЦІВ - ПРОСТЕЖУЮТЬСЯ, ЗГІДНО З ІСТОРИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ, З ЧАСІВ ІСНУВАННЯ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ...

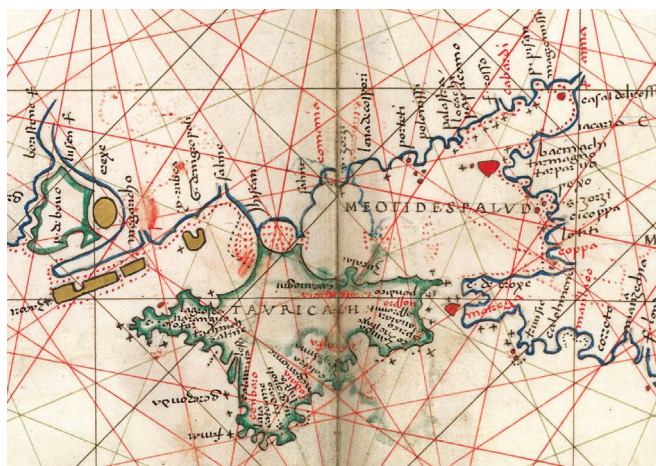

звали «Руським» (карта 1553 р., але відомості явно попереднього століття). У 1475 р., коли турки здобули Кафу, серед пограбованих і частково проданих у рабство мешканців джерело – т. зв. тосканський анонім – згадує волохів, поляків, русів, грузинів і черкесів. Подібних згадок у писемних джерелах XIII, XIV і XV ст. є близько двадцяти.

УКРАЇНСЬКІ МІСЬКІ КОЛОНІЇ

При загальній бідності описових та інших джерел про Крим тих часів вони свідчать, що майже в кожному великому міському центрі Криму мешкали українці, мали свої церкви і, згідно з середньовічною регламентацією, що існувала в містах Заходу і Сходу, мали свої окремі ділянки – квартали. З генуезьких часів Криму збереглася в італійських архівах досить багата документація – значною мірою це протоколи запису торговельних операцій, серед яких нерідко трапляються імена, які можна вважати прізвищами українських купців Криму. Ці протоколи, які поступово публікують італійські вчені, починаючи з 60-х рр., заслуговують на велику увагу українознавців. Принагідно хочу підкреслити сумне явище: якщо в Італії досі збереглися в архівах досить значні шари документів з часів генуезьких володінь у Криму, то документація наступного – татарського – періоду в історії Криму просто зловмисно знищувалася російськими військами та російською владою, починаючи з середини XVIII ст., коли було в основному спалено бахчисарайський ханський архів, аж до 40-50-х рр. нашого століття, коли загинули рештки документів, відомості про які маємо з кінця XIX ст. – 30-х рр. вже нашого століття.

Видумувати фальшиві псевдоісторичні факти без джерел набагато простіше, аніж об'єктивно використовувати правдиву джерельну базу. Для контрасту можна ще сказати, що в такій нібито відсталій азій-

Крим на карті 1550 року

Кафа. Невільницький ринок

ЗГІДНО З ПЕРЕПИСОМ НАСЕЛЕННЯ КРИМСЬКОГО ХАНСТВА 1666-1667 РР., НА 187 ТИСЯЧ КРИМСЬКИХ ТАТАР І 20 ТИСЯЧ ВІЛЬНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ІНШИХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ (ВІРМЕНИ, ГРЕКИ, ЄВРЕЇ, КАРАЇМИ) ПРИПАДАЛО 920 ТИСЯЧ НЕВІЛЬНИКІВ, В ОСНОВНОМУ ДЛЯ ДАНОГО ЧАСУ УКРАЇНЦІВ

ській країні, як Туреччина, збереглися колосальні архівні матеріали про турецьку південну частину Криму, серед яких можна буде зробити ще не одне відкриття про українців південного узбережжя.

Татарські напади на міста Криму догенуезької та генуезької епох (отже, з другої половини XIII ст. до 1475 р.) завдавали великих втрат також українським міським колоніям. Однак навіть турецьке панування, що, як я вже згадував, почалося погромами міського населення, в принципі протягом майже двох сторіч не порушило прав українських кварталів міст. У Кафі, наприклад, невеликі ділянки (магалья) зі своєю церквою (бо таким був під час турецького панування принцип поділу міст на національні квартали) зберігалися у XVI – першій половині XVII ст. У 1545 р. тут було – в українській ділянці – 27 дворів, у 1638 р. – 12. Коли у 20-х рр. XVII ст. у Кафі почала працювати місія домініканців, виявилось, що для контактів з місцевими українцями потрібен монах, який знав би їхню мову. Такого ченця домініканці спровадили. Десь у 40-х рр. XVII ст., як здається, вільних українців Кафи (треба думати, що це були купці й ремісники) спіткала катастрофа – мабуть, їх силою ісламізували і тюркізували. Принаймні згадок про український квартал Кафи від середини XVII ст. і далі поки що не знайдено.

НЕВІЛЬНИКИ-УКРАЇНЦІ

Крім цих кількісно великих українських колоній у торговельних центрах, що склалися з людей цілком вільних, до Криму, починаючи з другої половини XIV ст., а особливо з кінця XV ст., коли Кримське ханство стало васалом турецького султана, напливає чимраз більше й більше українських бранців-невільників. Як відомо, Кримське ханство перетворило напади на українські землі, основною метою яких було захоплення ясиру,

у своєрідний промисел. Рабство відбувалося майже щорічно, а деколи два-три рази на рік. За моїми неповними підрахунками, протягом XV – першої половини XVII ст. татари (не лише кримські, але й буджацькі та інші степові орди з Північного Причорномор'я), а також турки знищили та вивезли з України близько 2-2,5 млн. чоловік. Треба думати, що не менше половини цих людей (решту продавали поза межі Криму) осідало на півострові. Життя українських рабів було дуже важке, до них ставилися з великою жорстокістю, хоча бували періоди, коли їм жилося й трохи краще. Смертність серед рабів була дуже висока. Чоловіків брали на роботи в сільське господарство, вони ставали рабами-слугами в містах (таким у мешканців не мусульман, а християн). Жінки йшли до гаремів; чоловіків часто кастрували. За висловом Михайла Литвина, литовського посла до кримського хана (це 60-ті рр. XVI ст.), невольники жили гірше від собак. Рабство тривало різний час – бувало, що й досмертно, але є відомості, що в певний період тривало лише 6 років, пізніше невольників відпускали на волю, але без права покинути країну.

Велика кількість невольників-українців спричинила значні зміни в Криму в антропологічному, демографічному, і навіть культурно-релігійному відношеннях.

Перевага українських жінок у гаремах та їхнє існування у ролі наложниць призвели до виникнення великого прошарку мішаного населення, т. зв. тумів. Дітей-метисів також можна було продавати, але так чи інакше такий процес довів до антропологічних змін, помітних ще донедавна. Татари з аристократичних родів – мешканці міст – поступово втрачали ознаки монгольської та туранської рас, чимраз більше наближаючись до расових типів, характерних для українців. (Таке спостереження зробив наприкінці XIX – на початку XX ст. А. Кримський; такі спостереження робив і я сам у 50-х рр. нашого століття, перебуваючи в середо-

вищі, де були репресовані кримські татари як із степової, так і з гірської та прибережної частин Криму).

ОСНОВНІ МЕШКАНЦІ КРИМУ

В етнодемографічному відношенні проживання велетенської кількості українського – хоча й підневільного – населення в Криму призвело до того, що в другій половині XVII ст. українці стали основними мешканцями Криму. Це можна статистично довести відносно Кримського ханства – це можна припускати відносно турецької частини (кафського еялету) Криму. (Принагідно я хочу застерегти від дуже поширеної в наш час помилки, коли Крим у минулому розглядають як одну політичну цілість – Кримське ханство. Насправді, Крим поділявся на дві майже рівнозначні – з точки зору кількості населення – частини: Кримське ханство зі столицею в Бахчисарай і портом Гезлеве (сучасна Євпаторія) та турецьку провінцію – еялет з центром у Кафі. До складу провінції входило ціле південне узбережжя півострова з такими містами, як Ак-Яр (тепер Севастополь), Балаклава, Мангуп, Алушка, Ялта, Алушта, Судак, Керч, Єні-Кале. Згідно з переписом населення Кримського ханства 1666-1667 рр. (його дані записав у своїх мемуарах турецький мандрівник Евлія Челебі), на 187 тисяч кримських татар і 20 тисяч вільних представників інших національностей (вірмени, греки, євреї, караїми) припадало 920 тисяч невольників, в основному для даного часу українців. Іншими словами, близько чотирьох п'ятих населення Кримського ханства були українці. Аналогічним було, мабуть, становище у турецькій частині Криму. Ще іншими словами – в абсолютних числах у другій половині XVII ст. в Криму було більше українців, аніж сьогодні.

Далі буде...

ТВОРЧІСТЬ НАШИХ ЗЕМЛЯКІВ

Валерій Верховський – кримчанин, український письменник-фантаст, перекладач фантастики, у минулому редактор часопису «Український фантастичний оглядач». Автор книжки «Ера електрики», виданої у київському видавництві «Кий», та багатьох публікацій у періодичних виданнях. Дипломант літературного конкурсу «Євроформат» та переможець конкурсу «Гоголь-фентезі». Нині доля закинула подалі від сонячного півострова, у Київ. Повість «Добро, зло та меч» була задумана та написана ще в Криму. Автор прагнув знайти нову форму для фентезійного світу, українське фентезі, яке міг написати лише кримчанин...

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

ДОБРО, ЗЛО
ТА МЕЧ (УРИВОК)

Він народився вночі, й одразу до нього покликали ворожку. Він не мав ще навіть імені, та всіх уже цікавила його майбутня доля. Він, поки ворожка не прийшла, спокійно заснув і йому щось снилося... Що могло наснитися йому – він встиг побачити тільки дельфінів і грифонів, драконів і кентаврів, що були зображені на мозаїчних стінах тут, у царському палаці. Його самого, схоже, геть не цікавило, що скаже ворожка. Стара жінка змусила чекати себе. Цар наказав привести її негайно; ворожка справді зібралася та вирушила негайно, але швидко ходити просто не могла. Вона з'явилася далеко після півночі. Ворожка без поспіху приготувала все, що завжди застосовувала при цьому, а потім гострим ножом перерізала горло чорному півневі, дочекалася, поки вся кров витече в ритуальну чашу, а після розтопила трохи воску. Цар мовчки стежив за нею. У палаці було темно, лише кілька смолоскипів не дозволяли

потонути в мороці ночі; їхні тьмяні промені відбивалися від дзеркала налітої у ще одну, більшу, чашу води та розсипалися відблисками на мозаїках стін. Змішаний з кров'ю жертвовної птиці віск скрапував у воду, розтікався, моментально охолоджуючись по її поверхні, та утворював, злипаючись, якісь химерні фігурки. З падінням кожної нової краплини починалася гра світла й тіні – відблиски на стінах рухалися; реальні та казкові тварини оживали. Цар не витримав: – Що ти там бачиш? Ворожка ж відповідати не поспішала. Зараз вона розмовляла з Часом, влада якого перевищувала владу земних царів. Там, де цар Іраклій бачив пісок у клеписдрі, вона могла побачити пустелю. Коли ведеш бесіду з Вічністю, квапитися не личить. Не підводячи очей, ворожка сказала: – Він наче мул... Потім додала, так само неквапно: – Він буде сильним та витривалим, як мул... І, як мул, не матиме нащадків...

більше, ніж брат, більше схожий на нього, ніж брат... Сама не розумію, не знаю слова, щоб назвати... – Чи довго буде він перемагати? – не витерпів цар. – Я вже сказала, кесарю, поки не побачить... – Я знаю! Я питав, скільки років? – Того знати мені не дано... – Що ж іще ти бачиш там?... Ворожка знову схилилася над чашею з воском. – Я бачу, що поруч нього дві жінки... Обидві вродливі, першу кохатиме він, але не йому вона буде дружиною... Друга ж... – Що ти торочиш, стара відьмо! Це що, й усе, що ти можеш сказати?! Стара жінка зітхнула та мовила з безпорадною гідністю: – Так, я – відьма. Відьма, бо відаю більше твого, а також ще дещо... Ти покликав мене стару серед ночі – я прийшла. Ти звелів зазирнути в майбуття – я це зробила. Більшого побачити мені не дано, бо якби я могла передбачити все, що потрібно мені, – це я сиділа б на троні та гримала б на тебе. – Все?! Тоді йди геть, – кинув їй цар. – Чого ти ще чекаєш? – Кесарю, ти забув мені запластити, – незворушно відповіла жінка. – Платити?! – скипів цар. – За що тобі платити? – За працю. За ворожіння. За безсонну ніч. – «Дві жінки... одна з них... бачу, та не можу зрозуміти...» – ти це називаєш ворожінням?! Тобі за це ще гроші платити?! Від хвиль царського гніву затремтіли, здавалося, всі, навіть дракони та кентаври, та цій старій жінці вже не було чого боятися в цьому світі; вона тихо сказала: – Як знаєш, кесарю... – Сторожа! Виженіть її геть! Озброєні охоронці прибігли, почувши наказ, але жінка зупинила їх поглядом:

Віск ще не весь витік у воду, майбутнє тільки-но почало проглядатися. Дельфіни та кентаври підморгували новонародженому чудовиську з темряви. Дракони та грифони тріпотіли безшумно крильми, а він спав і не чув, про що віщує жінка. Коли остання крапля впала на воду, ворожка ще деякий час дивилася на дивні, їй одній зрозумілі, малюнки та шепотіла щось ї, лише витримавши паузу, промовила: – Він буде сильним, воїном-звитяжцем... Він буде – я бачу – перемагати всіх ворогів, його слава поширяться по всіх краях твоєї землі, кесарю... – Так! – саме цих слів і очікував від неї цар. – Так, він буде переможцем! Кажі далі! Жінка продовжила: – Перемога буде на його боці, частя не полишатиме його, але... – Що?! Що там?

– Але лише до того дня, коли він побачить себе... І тоді він пізнає гіркоту поразки... – Як тебе розуміти? – здивувався цар. – Так, як я сказала – поки не побачить себе. – Говори ясніше, будь ласка. – Ясніше нема куди... – сердито буркнула стара. Вона замовкла; довге мовчання ще більше роздратовало царя. Цар встав і почав вимірювати кроками простір зали, де все відбувалося. Крім царя, ворожки та чудовиська в колісці, при цьому дійстві був присутній ще царський радник, але він незрушно стояв у тіні, не вимовивши жодного слова. – Я бачу ще щось... Але зрозуміти цього не можу, – озвалася нарешті стара. – Що там ще? – Це важко збагнути, кесарю... Ніби буде ще один, такий самий, як він, але це не син... І не брат... Той, другий, буде йому

– Не чіпайте мене! Я сама піду... Повільно дійшовши до виходу, вона зупинилася та вигукнула, перш ніж зникнути: – Як знаєш, кесарю, тільки пам'ятай, що головного я тобі не сказала! І після цього вибігла, розтанувши в темряві. – Сторожа! Поверніть її! – наказав цар, та вже було пізно. Охоронці кинулися за нею, але відьми ніде не було. – Ми не знайшли її, кесарю! – змушений був сказати, повернувшись, старший над сторожею. Цар на це нічого не сказав, він довго мовчав, вдвляючись в обрій на сході, де вже починався світанок. Ніхто не наважувався сказати хоч слово, щоб розірвати напружену тишу. – Меч, де його меч? – Вже готовий, кесарю, – квапливо відповів радник. Одразу ж хтось зі сторожі побіг та приніс великого та важкого меча; навіть найдужчому з воїнів підняти ту зброю було важко. Цареві ж – не під силу. Такий важкий меч – у двадцять разів по двадцять важчий за немовля! Царський гнів змінився глибокою задумою, порушити яку ніхто не наважувався. Лише коли цар підійшов до коліски, радник спитав: – Як нам його назвати? Цар озирнувся: – Що?... – Він не має імені... – Так... – погодився цар. – Ім'я... Цар замислився. Нічого вартого на думку не спадало. – Джорі... – Джорі? Тобто «Мул»? – перепитав здивовано. – Відьма сказала, що він схожий на мула, то хай буде Мулом. – І цар відійшов до вікна. Джорі спав у своїй колісці, просто спав і його не хвилювали ніякі бурі та громи великого світу. Поки що не хвилювали...

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

КРИМСЬКІ ТУРИСТИ:
ЩО ТО БУЛИ ЗА ЛЮДИ?

Хто їхав до Криму? З ким мав справу кримський туристичний бізнес у літній сезон? На всі ці та інші запитання щодо туристичної галузі минулого та сьогодення Криму спробує дати відповідь наш кореспондент...

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913/ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор

Андрій ШЕКУН

Головний редактор

Віктор Мерзвинський
Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Тілографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не публікує колективні
листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали,
редакція, окрім спеціально
обумовлених випадків, подає лише
авторський погляд.
Передрук і відтворення текстових
та ілюстраційних матеріалів
«Кримської світлиці» – тільки
з письмового дозволу редакції.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2016 р.:
1 місяць – 14,44 грн.;
півріччя – 86,64 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

